

บทความวิชาการด้านการศึกษา

เรื่อง บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

ผู้เขียนบทความ

ภัทรี อยศิริ ดร.วิรายุทธิ ๑๒๗๕๖

ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์

ห้องทำงานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

วิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

ว่าที่ร้อยตรี ดร. จิรายุทธิ์ อ่อนศรี
ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์

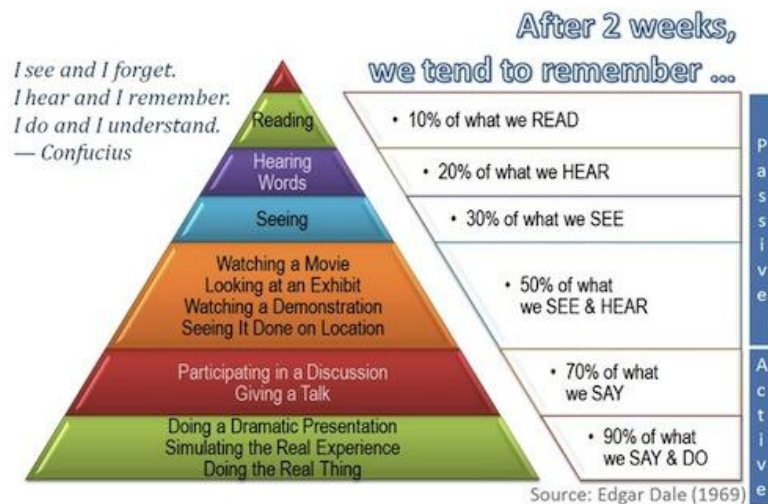
Active Learning

ในยุคปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาเชื่อว่าในวงการครู-อาจารย์ ในทุกระดับคงจะคุ้นเคยหรือได้ยินคำว่า **Active Learning** กันมาก และค่อนข้างจะเป็นคำที่อยู่ในยุค ซึ่งฮิตติดตลาด (ครู) ผู้เขียนเคยค้นหาและสอบถามว่ามีคำศัพท์ใดๆ ในภาษาไทยที่จะใช้เรียกแทนคำนี้ได้บ้างหรือไม่ ซึ่งราชบัณฑิตท่านหนึ่งก็บอกแก่ผู้เขียนว่า ถ้าจะให้ใช้ตรงตัวเลยก็ต้องใช้ว่า "**การเรียนรู้แบบกัมมันต**" เพราะคำว่า Active แปลเป็นไทยคือ กัมมันต ผู้เขียนคิดว่าน่าจะทำให้ครู-อาจารย์ทั้งหลายต้องฉงนกันต่ออีกกระมังว่า แล้วเจ้ากัมมันตนี้แปลว่าอย่างไรอีก ฉะนั้นจึงขอทับศัพท์ว่า Active Learning หรือใช้คำย่อว่า AL ในการเขียนต่อไปนี้

ก่อนอื่น ขอให้นิยามหรือคำจำกัดความเกี่ยวกับ AL ดังนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับนิยามที่ว่า AL นั้น "**เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ในการนี้ ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อนฯ**" ซึ่งโดยหลักการนี้ก็จะไปสอดคล้องกับหลักการใหญ่ที่ว่า ถ้าเราให้ผู้เรียนรู้จากการอ่านอย่างเดียวผู้เรียนก็จะเรียนรู้ได้เพียง 20% ถ้าจากการฟังก็จะเพิ่มเป็น 30% แต่ถ้าได้มีโอกาสได้พบเห็นก็จะเพิ่มเป็น 40% ถ้าจากการพูดก็จะเป็น 50% และได้ลงมือปฏิบัติเองก็จะถึง 60% และถ้าได้เรียนรู้จากกิจกรรมหลายๆ อย่างที่หลากหลายนี่ก็จะเพิ่มโอกาสที่จะเรียนรู้ถึง 90% ดังตารางข้างล่าง

The Cone of Learning

sparkinsight.com

3 บทควมวิชาการด้านการศีกษา เรื่อง บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

ในกรณีที่เป็นเด็กโตหรือในระดับอุดมศีกษา AL จะกินความไปถึงความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักศีกษาด้วย นั่นคือการที่ต้องพัฒนาลักษณะนิสัยทั้งด้านจิตใจและร่างกายให้มีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายทางการศีกษาของตนเองด้วย โดยสร้างนิสัยใน การไปเข้าชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำการบ้านที่ผู้สอนมอบหมายให้อย่างดี และเมื่อทราบผลสำเร็จของ "การบ้าน" ก็พร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป กรณีความรับผิดชอบในการเข้าชั้นเรียน เด็กยิ่งเล็กเท่าไร ปัญหาว่าจะมีน้อยลง คือมีน้อยกว่าเด็กโตที่อาจจะหลบเลี่ยงไม่เข้าเรียนได้มากกว่า ปัญหาที่จะมองควบคู่กันไปก็คือ ถ้ามุ่งหวังให้ผู้เรียนมีสภาพการเรียนรู้ที่ Active สภาพการสอนของครูก็ต้อง Active ด้วย นั่นคือจะเกิด Active Learning ได้ก็ต้องมี Active Teaching ดังนั้น ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็จะต้อง "เตรียมตัว" ทั้งสองฝ่ายจึงจะเกิดสภาพที่ Active ขึ้นมาได้

“ครูต้องลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้
แก่ผู้เรียนโดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและ
กิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น
ในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น
และอย่างหลากหลาย”

การเตรียมตัวด้านผู้เรียน

นอกจากจะต้องพาตัวเองหรือบังคับตัวเองให้ไปเข้าชั้นเรียนแล้ว สิ่งที่จะก่อให้เกิดบรรยากาศของ AL ได้ ผู้เรียนก็ต้องเตรียมตัวในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. อ่านบทเรียนและหรือทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายมาล่วงหน้า
2. ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว
3. เตรียมใจที่จะเรียนอย่างสนใจ
4. เตรียมกายให้พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ
5. ขณะเรียน สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศ AL ได้นั้น ผู้เรียนจะต้องไม่ออกไปนอกห้องบ่อย

พยายามนั่งแถวหน้า ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับเด็กโตๆ ที่มีโอกาสได้เลือกที่นั่งเอง และมักจะไมเลือกนั่งแถวหน้า นอกจากนี้ ต้องพยายามเป็นผู้ฟังที่ Active คือ ตั้งตัวตลอดเวลาว่าใครพูดอะไร ไม่ว่าจะเป็นครูหรือเพื่อนร่วมชั้น และต้องมีส่วนร่วมในการสนองตอบต่อการพูดคุยนั้น และสุดท้ายต้องจดบันทึกสม่ำเสมอ

บทบาทของครู

ที่นี้มาดูบทบาทครูบ้างว่าต้องเตรียมทำตัวอย่างไร และดำเนินการอย่างไรจึงจะทำให้เกิดบรรยากาศของ AL ได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์พฤติกรรมของครูที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูแห่งชาติจะพบองค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมื่อนๆ กัน หรือคล้ายๆ กัน คือ

4 บทความวิชาการด้านการศึกษ เรื่อง บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

1. ศึกษาฝ่ายผู้เรียน วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง
2. จัดระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด
3. รวบรวมทรัพยากรและผลิตชิ้นเพิ่มเติม โดยเฉพาะสื่อต่างๆ
4. ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนางาน
5. ประเมินผล-สรุปผลและนำมาปรับปรุง

ในระบบการเรียนการสอนนั้นการที่จะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากที่สุดได้นั้น กรณีที่เป็นเด็กโตหรือระดับนักศึกษาแล้ว ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างนิสัยการเรียนรู้อย่าง AL ให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอด้วย โดยจะต้องให้ผู้เรียนได้รู้ตัวว่าในขณะที่ผู้เรียนจะต้องรู้ว่าตัวเองจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอะไรบ้างสิ่งที่จะเรียนรู้ขึ้นไปเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เราเรียนไปแล้วอย่างไร

สิ่งที่เรียนนั้นมันสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความเป็นไปของโลกปัจจุบันอย่างไรทำอย่างไรจึงจะรู้ว่าข้อเท็จจริงหรือข้อความรู้ที่ได้รับรู้ไปนั้นถูกต้องแน่นอนกลับไปตรวจสอบ "การบ้าน" หรือสิ่งที่ค้นคว้าอยู่ใหม่ที่เราได้คำตอบที่ถูกต้องใหม่หรือทำถูกต้องกับคำถามไหนสามารถสอบถามความรู้เพิ่มเติมจากผู้อื่น หรือไปทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้ได้คำตอบมาก่อนที่จะสรุปคำตอบสุดท้าย โดยต้องฟังหรือหาคำตอบให้ได้มาอย่างสมบูรณ์ก่อนที่จะสรุปนำเสนอกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม อันนำไปสู่ความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวที่จะเรียนรู้สิ่งที่จริงก็ไม่ใช่ของใหม่ในวงการจัดการเรียนการสอนของไทย เพียงแต่ว่าเท่าที่ผ่านมาผู้สอนไม่ค่อยได้เอามาใช้กัน หรือใช้ก็น้อยมาก อาจเป็นเพราะต้องใช้เวลาในการเตรียมการและการติดตามผล

"การฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
อย่างง่ายที่สุด คือ การให้ผู้เรียนได้จับคู่กันทำ
กิจกรรมด้วยกัน อาจเริ่มต้นจากจับคู่กันอ่าน
ในเรื่องเดียวกัน แล้วผลัดกันตั้งคำถาม-และตอบ"

จึงอาจทำให้ผู้สอนรู้สึกว่าเป็นการลำบากและหรือยุ่งยาก เช่น การให้ทำโครงการ การฝึกปฏิบัติ การทดลอง การค้นคว้าอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การอ่าน การเขียน เกม ฯลฯ แต่กิจกรรมระหว่างเด็กเล็กกับเด็กโต อาจต่างกันในระยะเยียดเพราะวุฒิภาวะต่างกัน เช่น สำหรับเด็กเล็กการฝึกให้รู้จักค้นคว้าและนำมาอภิปรายพูดคุยกันนั้น ก็ควรจะอยู่ในการกำกับดูแลหรือการให้คำแนะนำช่วยเหลือจากผู้สอน แทนที่จะปล่อยให้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเองเหมือนเด็กที่โตแล้ว อย่างไรก็ตามก็มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ในขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองให้มากที่สุดนั้นตัวกิจกรรมหลักกระหว่างการเรียนการสอนในชั้นเรียน ในประเทศไทยกับต่างประเทศ โดยเฉพาะทางตะวันตก อาจแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ในด้านกิจกรรมการค้นคว้าในห้องสมุดนักเรียนไทยจะไม่คุ้นเคยกับการไปค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่านมากนัก การทำรายงานเพื่อส่งครูก็จะทำไปอย่างนั้น โดยไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ถ้าจะถามว่าทำไม เหตุผลน่าจะเป็นเพราะพฤติกรรมฝ่ายผู้สอนด้วยว่าให้

5 บทความวิชาการด้านการศึกษา เรื่อง บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

ความสำคัญกับการรายงานมาน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่อาจเห็นว่าง่ายดี สั่งการบ้านเป็นการให้ทำรายงาน แต่ไม่เคยสนใจที่จะตรวจหรืออ่านแล้วชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบว่า สิ่งที่เขาไปค้นคว้ามานั้นมันมีคุณค่าเพียงใด ครอบคลุมที่ต้องการไหม ตอบข้อคำถามได้ชัดเจนหรือเปล่า ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่เห็นเด็กไทยเรียนรู้จากการอ่านหรือค้นคว้าสักเท่าใดนัก โดยเฉพาะในยุคที่มุ่งเรียนเพื่อให้จบเท่านั้น และในบางครั้งผู้สอนก็อาจเข้าใจผิดว่า การที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกระตือรือร้นจึงต้องมีส่วนร่วมมากๆ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยให้มากที่สุด ซึ่งการที่นักเรียนถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ เพียงกลุ่มย่อยๆ เพียงกลุ่มละ 2-3 คน แล้วก็นั่งเรียนอยู่ด้วยกันก็ดี หรือทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยกันทั้งหมดก็ดี ไม่ใช่การเรียนรู้ในลักษณะของ Active Learning การที่จะตัดสินว่าเป็น AL ได้ก็ต่อเมื่อไม่ว่าจะมีการแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ก็ตาม จะต้องมิลักษณะดังนี้เกิดขึ้น

1. มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน
2. มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
3. บรรลุสำเร็จทางด้านวิชาการ
4. เกิดทักษะทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน
5. มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ในระดับที่สูงขึ้น
6. เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและเกิดแรงจูงใจต่อการเรียนรู้

ได้มีผู้แนะนำว่า การฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันอย่างง่ายที่สุด คือ การให้ผู้เรียนได้จับคู่กัน ทำกิจกรรมด้วยกัน อาจเริ่มต้นจากจับคู่กันอ่านในเรื่องเดียวกัน แล้วผลัดกันตั้งคำถาม-และตอบ หรือให้ไปเตรียมตัวอ่านมาล่วงหน้า เตรียมคำถามมา แล้วจึงค่อยมาจับคู่กันถามตอบ แต่ไม่ว่าจะใช้เทคนิคใดๆ ก็ตาม จะต้องไม่ใช่ซ้ำซาก เพราะจะเกิดความเบื่อหน่ายและการจับคู่ผู้เรียนก็ควรสับเปลี่ยนคู่บ่อยๆ และควรเลือกคู่ประเภทหนึ่งหน้ากับหลังมากกว่าให้จับคู่ที่นั่งชิดกัน (เพื่อนสนิทมักจะนั่งชิดกัน) และเหนือสิ่งอื่นใด การวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิด AL นั้นจะต้องถือว่าการจัดกิจกรรมนั้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด จัดเพื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างใครกับใคร ต้องใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใด เราต้องการเพียงกิจกรรมการพูดคุยเพื่อค้นหาคำตอบแค่นั้น หรือมีกิจกรรมอย่างอื่นที่จะต้องทำต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้เพื่อการจัดเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนมีเวลาเพื่อสรุปและประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ด้วย

อนึ่ง ในการศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อนำกระบวนการ Active Learning ไปใช้เพื่อการเรียนการสอนนั้น เราจะพบว่ามิตาคัพพ์ หลายๆ คำที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น Cooperative Learning, Child Centre, Collaborative Learning ฯลฯ ซึ่งแต่ละคำจะมีความเกี่ยวข้องกันและมีส่วนหนึ่งที่เหมือนกัน แต่ถ้าศึกษาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าไม่เหมือนกัน ซึ่งถ้ามีโอกาสจะเขียนเล่าถึงกระบวนการที่แตกต่างกันมาให้อ่านกันใหม่

สำหรับบทสรุปของ Active Learning นั้น ก็น่าจะเป็นว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่จะทำให้เกิดสภาพของ Active Learning ได้ แต่เหนือสิ่งอื่นใด ผู้ที่จะก่อให้เกิดสภาพนี้ได้คือ ครูผู้สอนที่จะต้องมิลักษณะของ Active Teaching ก่อน และไม่ว่าเราจะใช้คำศัพท์ใดๆ หรือใช้นิยามหรือคำจำกัดความใดๆ ที่จะกว้างหรือแคบก็ตามสิ่งที่

6 บทควมวิชาการด้านการศึษา เรื่อง บทบาทของครูในการเรียนรู้แบบ Active Learning

เราในฐานะครูผู้สอน ซึ่งต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงก็คือทำอย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ และครบถ้วนตามที่สังคมยุคปฏิรูปการศึกษาได้มุ่งหวังไว้ ไม่ใช่สอนเพื่อเด็กเรียนรู้เพียงเพื่อจำเอาคำตอบเราได้เท่านั้น

อ้างอิง

วารสารวิชาการ ปีที่ 6 ฉบับที่ 9 กันยายน 2546

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมวิชาการ

ที่มาเว็บ : <https://www.myfirstbrain.com>

